

کودکان زندانیان، کودکان فراموش شده

1gozareshgaran عکس:

روزنامه نگار - ماهرخ غلامحسین پور

هیچ نقطه‌ای از جهان به تاریکی زندانی نیست که میزان کودک بی‌گناهی باشد. بسیار پیش می‌آید که کودکی در زندان زاده می‌شود یا مادری به زندان می‌افتد و چون کسی بیرون از زندان حاضر به نگهداری آن کودک نیست، او همراه با مادرش میهمان چهاردیواری زندان می‌شود.

فضای تاریک و خفقان آور و فضایی که نه نشانه‌ای از شادی و نشاط دارد و نه مناسب با رشد یک کودک سالم است، کودکانی که میان مجرمین عادی و خطرناک روزهایشان را سر می‌کنند و متاثر از همه اتفاقات زنداند و طبیعتاً نمی‌توانند به اندازه کودکان بیرون از زندان شاد رها باشند. و

بسیارند کودکانی که بیرون از زندان با یکی از والدینشان در انتظار دیگری که در زندان است، روزهایشان را شب می‌کنند، کودکانی که در فضای عمومی مدرسه، کوچه، اجتماع و اقوام از زندانی بودن پدر یا مادرشان شرمگین هستند، دلتنگ می‌شوند، رویای خانواده ایی که تمام و کمال باشد و روزهای تعطیل را به شادمانی در کنار یکدیگر سپری کنند، برایشان رویای دوردستی است. شرایط کودکانی که والدینشان بنا به ارتکاب هر جرمی در زندان هستند، هم کمتر از کودکانی که به ناحق ساکن زندان شده اند دردناک نیست.

در فیس بوک برخورد کردم مصمم شدم با دست اندرکاران COIPI وقتی به طور اتفاقی با عنوان موسسه غیر انتفاعی کودکان زندانیان این شکل گفت‌وگو کنم و از آنان بپرسم چطور به کودکان افراد زندانی کمک می‌کنند و راهکارهایی که در این باره ارائه می‌دهند، شامل چه مواردی است؟

گوید هشت سال سابقه روزنامه نگاری آزاد داشته است. او موسس سازمان غیرمقاله نویسی است که در معرفی خودش می «حامد فرمند» انتفاعی کویبی است و با خوشرویی دعوت مرا برای این گفت‌وگو می پذیرد. این موسسه به منظور حمایت از کودکان افراد زندانی یا کودکانی که به ناچار در زندان به سر می‌برند راه اندازی شده و او در این گفت‌وگو از برنامه‌هایی می‌گوید که می‌توان با توسل به آنها از رنج این کودکان را کاهش داد:

ممکن است بگویید مشکلات عمده کودکانی که والدینشان در زندان هستند چه نوع مشکلاتی است؟

آنهايي که خودشان در زندان به دنيا آمده يا مدت زماني را با مادرشان در زندان تجربه کودکانی که پدر یا مادرشان در زنداند و !ببینید گذرانده‌اند متفاوت است و در نتیجه آثاری که این اتفاق بر آنها می‌گذارد نیز فرق خواهد داشت.

این آثار حتی در مورد کودکان یک خانواده که به ظاهر شرایط یکسانی داشته‌اند می‌تواند متفاوت باشد. این تفاوت هم علت‌های متعددی دارد؛ سن کودک، جنسیت او، نسبت فرد دستگیر شده (پدر یا مادر)، رابطه عاطفی فرد دستگیر شده با کودک، قبل و حین دستگیری، شرایط خانوادگی، و حتی خصوصیات روان‌شناختی فردی کودک که بخشی از آن ممکن است ژنتیکی باشد، عوامل گوناگونی هستند که می‌توانند آثار زندانی شدن پدر یا مادر بر کودک را شکل دهند.

با این حال قانون به همه این کودکان نگاه یکسانی دار؟

خیر. بستگی به قوانین کشورها دارد؛ شیوه اجرای قوانین و نحوه برخورد کشورهای مختلف با این کودکان متفاوت است. به عنوان مثال

قانون نگهداری کودک تازه به دنیا آمده تا سن خاصی، که معمولا یک سال یا بیشتر است، همراه مادر زندانی، به عنوان قانونی انسانی و حق طبیعی مادر در بسیاری از کشورهای توسعه یافته یا در حال توسعه، با در نظر گرفتن نوع جرم، اجرایی می‌شود. اما در برخی از این کشورها، فضای مجزایی برای مادران و فرزندان تدارک دیده می‌شود و این افراد از امکاناتی مانند پزشک مخصوص کودک؛ محل بازی و وجود دارد که مادری که با کودکش ارتباط دارد، کمتر - شود که از تحقیقات علمی ناشی می - این باور های آموزشی برخوردارند و کلاس احتمال بازگشت وی به زندان وجود دارد. در صورتی که در زندان‌های ایران، طبق اطلاعاتی که ما داریم، این شرایط فراهم نیست و کودک و مادر در فضای مجزایی نگهداری نمی‌شوند و همین موضوع، به تنهایی می‌تواند آسیب‌هایی را برای کودک به همراه داشته باشد.

از چه نوع آسیب‌هایی صحبت می‌کنید؟ ممکن است برخی آثار زندانی شدن والدین بر کودک یا نگهداری خود کودک در زندان را عنوان می‌کنید؟

و ارتکاب جرم یا اختلال اضطراب بازگشت به «زندانی» اضطراب، استرس شدید، ایجاد اختلال در وضعیت تحصیلی، پیوستن به چرخه تراما (تجربه کردن شرایط تراما، در موقعیتی که ظاهرا هیچ ارتباطی به شرایط تراما ندارد) و ایجاد اختلال در ارتباط با والدین بعد از بازگشت از زندان تنها بخشی از این آسیب‌ها هستند.

عمده فعالیت‌های شما در چه حوزه‌ای است؟

ما یک موسسه بین‌المللی غیر انتفاعی حمایت از کودکان هستیم. موسسه‌ای که با هدف کمک به بهبود شرایط کودکانی که والدین زندانی داشته یا دارند، تاسیس شده و قصد دارد تا با حمایت از برنامه‌هایی که به بهبود وضعیت این کودکان کمک می‌کند، شرایطی را فراهم آورد تا تجربه این کودکان، به آسیب‌های روحی و جسمی در بزرگسالی آن‌ها تبدیل نشود.

ممکن است بگویید منظورتان از کمک دقیقا چه جور کمک‌هایی است؟

های آموزشی و حمایتی از والدین، شود و هم برنامه‌ها می‌های آموزشی، حمایتی و درمانی برای خود بچه‌ها شامل مجموعه برنامه‌این کمک خانواده، اطرافیان و افراد مرتبط مثل مسئولان و ماموران قضایی را هم در بر می‌گیرد.

خود شما با کودکانی که در زندان به دنیا آمده‌اند تا کنون مواجه شده‌اید؟

من با کودکانی بود که تجربه زندانی شدن پدر و بله. اساسا فکر اولیه و هسته شکل‌گیری موسسه کوچکی به دلیل ارتباط و تجربه شخصی مادرشان را داشته و یا حتی برخی از آن‌ها، خودشان هم همراه مادرانشان زندانی بوده‌اند.

برای کاهش آثار زندان بر روحیه این کودکان چه پیشنهاداتی دارید؟

دقت کنید نه آثار زندان بر تمام کودکان یکسان است و نه پیشنهادهایی که برای کاهش این آثار مطرح می‌شود برای همه جواب یکسان دارد. حمایت خانواده، ارتباط سالم با پدر یا مادر (در صورتی که خارج از زندان هستند)، داشتن شرایط برای بیان احساسات، و در صورت نیاز مراجعه به متخصص، از جمله مواردی است که در اغلب تحقیقات به آن‌ها اشاره شده است.

به عنوان مثال کودکانی که از حمایت اعضای خانواده برخوردارند و والدینشان به دلیل زندانی شدن، سرزنش نمی‌شوند، امکان بهتری برای درمان آسیب‌های وارد شده به خود را دارند. قطعا منظور از سرزنش نشدن، تایید کردن نیست.

همکاران شما در زمینه ترابی یا مسائل آموزشی هم برای این گروه فعالیت می‌کنند؟

ما در شش حوزه آموزش، مربی‌گری، حمایت مالی، حمایت قانونی، برنامه‌های ملاقات با والدین زندانی و کمک‌های درمانی روانی و جسمی فعالیت می‌کنیم.

به این ترتیب، برای بچه‌ها، چه بچه‌های بزرگ شده داخل زندان و چه سایر بچه‌ها، برنامه‌های مختلف از جمله آموزشی و درمانی در نظر گرفته‌ایم.

گمان می‌کنید با آموزش می‌شود تاثیر و عوارض خشونت را به طور کامل از روح این کودکان زدود؟

منظور ما از آموزش، الزاما آموزش کودکان نیست، آموزش والدین، خانواده، اطرافیان، و به طور کلی جامعه است. البته در مواردی که امکان آموزش مسئولان و مجریان قضایی فراهم باشد، آموزش این دسته از افراد هم کمک زیادی به بهبود شرایط کودکان خواهد کرد.

اما قطعا آموزش تنها راه کمک به شرایط کودکان نیست. کمک درمانی به خصوص درمان آسیب‌های روحی، یکی از مهم‌ترین فعالیت‌هایی است که برای این کودکان ضرورت دارد. بهبود شرایط ملاقات، در صورت امکان، کمک‌های مالی برای تامین حداقل

های مهم چرخه کمک به کودکان والدین زندانی‌گری و بهبود قوانین در صورت میسر بودن شرایط، از دیگر بخش‌نیازهای کودکان، مربی هستند.

ها با توجه به شرایطها باید چکار کنند؟ به طور مثال روش‌های تشویق و تنبیه برای آن‌کودکان، خانواده در مورد شیوه برخورد با اینگونه خاص و نبودن پدر و مادر باید چه شرایطی داشته باشد؟

یکی از نکاتی که بر روی آن تأکید زیادی می‌شود این است که قرار نیست به این کودکان به عنوان قربانی نگاه شود. به این معنا که قرار نیست برخورد ویژه‌ای در مورد روش‌های تربیتی با این کودکان بشود به دلیل آنکه شرایط ویژه‌ای دارند. از جمله اصلی‌ترین توصیه‌های نوعی فقدان یا از «توان‌دارند» که زندانی شدن پدر یا مادر را هم می‌«از دست دادن» هایی که کودکان تجربه‌شناسان به خانواده‌روان‌های تربیتی بلکه درتلقی کرد، این است که نظم زندگی آنها بر هم نخورد. به همین دلیل، آنچه باید مراقب باشیم، نه در شیوه «دست دادن» ایجاد شرایط مواجهه با بحران است.

ممکن است به طور مصداقی بگویید دقیقاً خانواده‌ها باید چگونه برخورد کنند؟

مهم‌ترین نکته‌ای که خانواده این کودکان باید در نظر بگیرند این است که زمینه‌ای فراهم کنند که کودک بتواند احساساتش را بیان کند. این بخش، یکی از مهم‌ترین مراحل درمان محسوب می‌شود. ایجاد و حفظ رابطه عاطفی خانواده با کودک نیز به عنوان چتر حمایتی برای او عمل خواهد کرد. اما باز هم یادآوری می‌کنم که این چتر حمایتی، به معنای قربانی فرض کردن کودک نیست. بلکه رابطه امنی است که فرصت بازسازی روحی را به کودک می‌دهد.

در جایی خواندم که موسسه شما نسبت به انتشار فیلم دختر سهیل عربی که به اعدام محکوم شده در فضای مجازی مخالفت کرده است؟ علت این مخالفتان چه بود؟

نقد ما به انتشار تصاویر کودکان زندانیان، دو بخش دارد یکی انتقاد حقوقی و دیگری انتقاد به نتایج این کار بر روی کودکان و خانواده آنان. نقد حقوقی من این است که به دلیل اینکه این کودکان در موقعیتی نیستند که برای استفاده از عکس و فیلمشان به هر منظوری، مجوز بدهند، این کار از نظر حقوق کودک ایراد دارد. ضمن آنکه ما ناخودآگاه آن‌ها را به موضع‌گیری در مورد والدین زندانشان وادار کرده‌ایم که این هم با اصل رعایت حقوق کودک منافات دارد.

البته این استدلال از سوی افرادی که این تصاویر را تهیه یا منتشر می‌کنند مطرح است که ما از شرایط زندانیان در ایران حرف می‌زنیم. در این شرایط ما ناچاریم تا به جلب نظر عمومی دست بزنیم تا شرایط خانواده آن کودک را بهتر کنیم. من تنها می‌توانم به گفتن این نکته، باز هم نقض حقوق کودک است. «شرایط خاص» بسنده کنم که نقض حقوق کودک به دلیل

با وارد کردن ناخواسته کودکان به موضوع چالش آزادی یا کاهش مدت زندان یا جلوگیری از اعدام والدین کودک، بار روانی خاصی را بر کودک تحمیل کرده‌ایم که بدون توجه به آن، کودک در بزرگسالی می‌تواند با مشکلات روانی جدی مواجه شود.

دهید؟ اما با توجه به اینکه شما در ایران ساکن نیستید این خدمات را چگونه به کودکانی که والدینشان در ایران زندانی هستند ارائه می‌این فاصله مکانی نمی‌تواند مانع کار و فعالیت شما باشد؟

برای ایران، چند مرحله فعالیت در نظر داریم که بخشی از آن، آغاز شده و برای بخش‌های دیگر، مقدماتی لازم است که در حال برنامه‌ریزی برای اجرای آن‌ها هستیم. انتشار مطالب آموزشی، در قالب پیام‌های کوتاه، انتشار مطالب علمی و دست‌آوردهای علمی مرتبط با کودکان زندانیان و کودکانی که تجربه از دست دادن دارند. در حال حاضر، وبسایت کوچکی به دو زبان فارسی و انگلیسی مطالب مختلف آموزشی را منتشر می‌کند و پیام‌های آموزشی نیز از طریق صفحه فیس‌بوک، توئیتر و گوگل پلاس باز هم به دو زبان انتشار پیدا می‌کند.

ارتباط با واسطه با خانواده و کودکان زندانیان و در اختیار گذاشتن مطالب آموزشی. از یک طرف در حال تکمیل ترجمه یک جزوه کوتاه آموزشی برای خانواده زندانیانی که کودکانی را در خانه دارند هستیم. در این مرحله، تطبیق این متن با فرهنگ و قوانین موجود در ایران، ضروری است تا قابلیت استفاده برای این افراد را داشته باشد. از طرف دیگر در حال برقراری ارتباط با افرادی هستیم که امکان توزیع جزوه بین خانواده زندانیان را فراهم کنند

از سوی دیگر در تلاشیم با موسسات فعال در حوزه کودک و حقوق زندانیان در ایران تماس بگیریم و اطلاعات و دستاوردهایمان را در اختیارشان بگذاریم.

از سوی دیگر ارتباط مستقیم با خانواده زندانیان و افراد مرتبط با آن‌ها برای اجرای برنامه‌های آموزشی، حقوقی و مربیگری مد نظر ما است. این ارتباط با اجرایی شدن فعالیت‌های معرفی شده در بالا و گذشت زمان، برقرار می‌شود. نحوه اجرای آن، از دو طریق راه دور و مستقیم خواهد بود. به عنوان مثال، تجربه‌های موفق در مورد آموزش از راه دور برای شهروندان ایرانی وجود دارد. موسسه کوچکی تمام تلاش خود

را خواهد کرد که برنامه‌های خود را با همکاری موسسات موفق موجود اجرایی کند. در غیر این صورت، از تجربه آن‌ها بهره خواهد برد.

آیا برنامه‌ای هم برای برقراری ارتباط با مجریان و دستگاه‌های قضایی دارید؟

بله برقراری ارتباط با قانون‌گذاران و مجریان قانون. اعتقاد داریم که رعایت حقوق کودکان و از جمله مراقبت از حقوق کودکان زندانیان، به نفع همه خواهد بود. پس تلاش می‌کنیم تا برای تغییر بخشی از قوانین و اجرایی کردن قوانین مرتبط با حقوق کودک و زندانیان و شهروندان، از تمام ظرفیت‌های موجود استفاده کنیم.